

Locatie: gemeente 's-Hertogenbosch

Locatie: plaatsnaam 's-Hertogenbosch

Locatie: Bastion Baselaar

Periode: Nieuwe Tijd (NT)

Complextype: grafveld

Soort onderzoek: opgraving

Jaartal onderzoek: 2011

Datum vondst: 15-03-2011

Uitvoerder: gemeente 's-Hertogenbosch, afdeling bouwhistorie, archeologie en monumenten

Auteur: drs. R.J.M. van Genabeek

Materiaalcategorie: Bot

Massagraf van Franse Soldaten (1794-1795) op Bastion Baselaar te 's-Hertogenbosch

Tijdens werkzaamheden voor het verplanten van een boom op Bastion Baselaar in 's-Hertogenbosch stuitten grondwerkers in februari 2011 onverwacht op menselijke botten. Aanvankelijk werd de politie ingeschakeld maar al snel werd duidelijk dat het om historisch skeletmateriaal ging en werd een opgraving gestart door de afdeling Bouwhistorie, Archeologie en Monumenten van de gemeente 's-Hertogenbosch. Daarbij kwam een massagraf tevoorschijn van zo'n 70 skeletten. Historisch onderzoek maakte duidelijk dat het vermoedelijk ging om Franse soldaten die hier in 1794-1795 zijn begraven

In 1793 verklaarde Frankrijk de oorlog aan de Republiek der Nederlanden. Op 9 oktober 1794 capituleerde 's-Hertogenbosch na een beleg van ongeveer drie weken. Een groot garnizoen werd bij de burgers ingekwartierd en het voormalige gouvernementsgebouw aan de Verwerstraat werd omgebouwd tot militair hospitaal. Veel militairen die gewond waren geraakt tijdens de militaire campagnes werden naar dit hospitaal gebracht om verzorgd te worden. Gedurende de strenge winter van 1794-1795 hadden zowel de militairen als de burgers zwaar te lijden onder gebrek aan voedsel en brandstof. Tegelijkertijd trof ook een dysenterie epidemie de stad waarbij veel slachtoffers vielen. Tot overmaat van ramp braken in februari 1795 de dijken langs de Maas door waardoor een groot deel van de stad overstroomde.

In deze periode stierven veel soldaten in het militaire hospitaal, niet alleen aan verwondingen maar ook aan ziekte en gebrek aan voedsel. Elke dag kwam een man met een kar bij het hospitaal om de lijken op te halen. Het was niet toegestaan om de soldaten op het stedelijke kerkhof te begraven en daarom moest een alternatieve locatie worden gezocht. Uiteindelijk werd bastion Baselaar, een onderdeel van de vestingwerken, aangewezen om de overleden soldaten te begraven.

Het opgegraven massagraf is waarschijnlijk één van de graven op het bastion. Het bestaat uit een rechthoekige kuil van 2,20 bij 3,80 m waarin de lichamen in ongeveer zes lagen waren begraven. De onderste lijken werden om en om noord-zuid en zuid noord georiënteerd begraven om de beschikbare ruimte zo efficiënt mogelijk te gebruiken. Op een hoger niveau veranderde de begraafrichting in om en om oost-west en west-oost. Men besteedde weinig aandacht aan het netjes begraven van de lichamen. De meeste lagen op hun rug maar sommige werden met de buik naar beneden begraven. Er werden geen resten van uniformen gevonden waaruit kan worden afgeleid dat de doden hooguit in een doodshemd of laken waren gewikkeld.

Slechts enkele skeletten vertoonden sporen van verwondingen die veroorzaakt waren door de oorlog. Bij twee skeletten werden loden kogels gevonden en één skelet had een snij of hakspoor op de knie, vermoedelijk veroorzaakt door een sabel. Van enkele skeletten waren ledematen geamputeerd waarbij de afgezaagde stukken op een andere plek in het graf werden teruggevonden: blijkbaar heeft de patiënt de operatie niet lang overleefd.

Het fysisch antropologisch onderzoek is nog niet uitgevoerd maar de eerste indrukken uit het veld leveren het volgende beeld op: De meeste skeletten waren van jonge mannen, sommige zelfs jonger dan 20 jaar. In het graf waren ten minste vier vrouwen begraven. Veel skeletten hadden zogenaamde hypoplasieën aan de tanden: kleine ribbeltjes veroorzaakt door stoornissen bij de aanmaak van het email vanwege slechte voedingsomstandigheden tijdens de jeugd.

De skeletten zullen de komende jaren worden onderzocht waarbij ook isotopen analyse plaatsvindt. Hierdoor kan mogelijk worden achterhaald uit welke streken in Europa de Franse soldaten afkomstig waren.

Het onderzoek is uitgevoerd door de afdeling Bouwhistorie, Archeologie en Monumentenzorg van de gemeente 's-Hertogenbosch onder leiding van Ronald van Genabeek, in samenwerking met fysisch antropoloog Constance van de Linde (Tot op het Bot) en Patrick van Luytelaar (Synthegra archeologie).